

A BOHEMIA FOLYÓIRAT 2008/1–4. ÖSSZEVONT SZÁMÁNAK MELLÉKLETE

Mindaz, amit a prágai tavaszról ma általában tudni lehet, az elmúlt negyven év lenyomata. Közvetlenül az események idején a magyar közvélemény tájékozottabb fele sejtett valamit a csehszlovákiai változások jelentőségéről, de tizenkét évvel az ötvenhatos felkelés leverés után legfeljebb óvatos rokonszenvet érzett. Szigorúbban fogalmazva: bedugaszolta fülét a szirénhangok elől. Június közepéig a hivatalos sajtó erősen szűrt tájékoztatásai aránylag semleges, esetenként rokonszenvező hangot ütöttek meg, aztán a hallgatás, majd a szégyenletes propaganda következett.¹ Az invázió után a magyar közgondolkodásban két tanulság üledett le. Eszerint a „csehek” csak azt próbálták meg más módszerekkel, amit mi ötvenhatban elhamarkodottan kíséreltünk meg, ám így sem értek célra, a Brezsnyev-doktrína ellen nincs mit tenni, a szocializmus megreformálhatatlan. A másik „tanulság” inkább a közérzület egyfajta önvédelmi reflexe: a prágai reform bukása ugyan sajnálatos, de a csehek csak azt kapták, amit megérdemeltek (a trianoni határmegvonástól az ötvenhatos gumibotokig számos bajkeverés terheli a számlájukat).

Az elmúlt időszak második húsz éve se változtatott sokat a cseh hatvannyolc hazai interpretációján. A rendszerváltozás pillanatának rövidéletű érdeklődését újra a közöny váltotta fel, kiegészülve azzal a lapos sztereotípiával, hogy a prágai tavasz csak valamilyen „kommunista belügy” volt, aminek nincs a jelenhez szóló üzenete. Mind a korábbi, mint a mai értelmezés alapja a tudatlansággal elegy ismerethiány, amely valószínűleg nem csupán naiv és szándéktalan. A történelmi tudat és annak formálói igyekeznek kiseljezni mindazt, ami az „örök jelen” apológiáját kikezdheti. Bizonyos megszorításokkal Csehország sem kivétel ez alól, bár az ottani érdeklődő – ha nagyon akarja – bőséges tárházat találja a témával foglalkozó kiadványoknak. Ám egy olyan összefoglaló munka, amely a több évtizedes előzményekből kibontva szintetikusabban ábrázolná a hatvannyolcas év szellemi és politikai folyamatait, ott is hiányzik. Az elmélyült konstruáló munkát nem helyettesítheti néhány szorgos forráskiadvány vagy emlékező visszatekintés. Jellemző, hogy a katonai invázió nagypolitikai összefüggéseit tárgyaló legjobb könyvet németből fordították.² A mai cseh közbeszédben a „hatvannyolcas” jelző egyébként is enyhe szitokszónak számít.

A magyar olvasó a témában elvileg két mértékadó könyvet vehet a kezébe. Mindkettő memoár jellegű, magán viseli a keletkezés körülményeit. Zdeněk Mlynář, egykori KB-

